

„Én ezt örömmel teszem...”

Beszélgetés Káli-Horváth Kálmánnal, a RefoRom szakmai vezetőjével

Nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából **Káli-Horváth Kálmán**, a Magyarországi Református Egyház Zsinati Hivatala Budapesti Református Cigány Szakkollégiumának igazgatója, szakmai vezetője Magyar Érdemkereszt polgári tagozata kitüntetéssel kapott a Budapesti Református Cigány Szakkollégium megalapítása, valamint működési koncepciójának kialakítása érdekében végzett munkája elismeréseként. Hivatásáról, identitásáról, a RefoRom küldetéséről, eddig elért eredményeiről és jövőjéről beszélgettünk.

Budapest tizedik kerületének nagy forgalmú főútvonalai által határolt, csendes, kis utcákból álló belső szigeten található a Budapesti Református Cigány Szakkollégium többszintes, felújított, barátságos épülete. Látogatásomkor a kollégium igazgatója és szakmai vezetője házigazdaként mutatta be az éppen kialakításra kerülő médiaszobákat, stúdióhelyiséget, majd az alagsori konditeremtől a tetőtéri nagy közösségi teremig bejártuk a harminc, felsőoktatásban tanuló fiatalnak otthont adó házat. Végül földszinti irodájában kérdeztem meg Káli-Horváth Kálmánt, hogyan fogadta a kitüntetést.

– Mindig jól esik az elismerés, mert megerősít abban, hogy jó az irány, amerre haladunk. Am olyan háttérből jövök, hogy nem értekelem túl, és nem másoknak akarok megfelelni. Van egy belső mércém, amihez igyekszem igazodni, és örülök, ha ez találkozik mások elvárásaival, s társakra találok ebben. Ha nem úgy tenném a dolgokat, ahogy az bennem megszólal, vagy ahogy vízióként előttem megjelenik, akkor dicsérhetne bárki, akkor is tudnám, hogy nem tettem meg a tőlem telhető maximumot. Az a fontos, hogy épp azt a munkát ismerik el, amit a RefoRom szakmai kialakításában végeztem. Ezt pedig azért tartom fontosnak, mert követőket hozhat, mások számára is kitűnhet, nem értelmetlen dolog odaszentelni valamire az életünket.

– Tíz évvel ezelőtt, 2011 márciusában írták alá azt a szándéknyilatkozatot, amivel elhatározták a felsőoktatásba bekerülő cigány és hátrányos helyzetű fiatalokat szervezeten segítő intézményrendszer létrehozását. Hogyan került ezzel a munkával kapcsolatba, meddig kell visszamennünk az induláshoz?

– Mivel közösségben nőttem fel, és amikor már nem voltam állami gondozott, akkor is mindig közösségekben működtem, mindig volt egy csapat körülöttem. Amikor képzőművészettel foglalkoztam, amikor a Duna Televízióban, színházakban dolgoztam, az is mindig közösségben történt. A Duna TV különösen család szintű, ma már elképzelhetetlen szakmai, emberi közösség volt. Ezek fontos mintaként álltak előttem, jó, hogy megélhettem. Amikor Dániában egy nemzetközi népfőiskolaként működő bibliaegyetemen önkénteskedtem, ott éltem át ezt

A költő saját verseit olvassa fel a Barátság 25 éves jubileumán
Bajtai László felvétele

a bentlakásos és együtt-tanulós műfajt. Ez nagyon más létezés volt, igen sokat tett hozzám, fontos lépést jelentett. Amikor hazajöttem, úgy gondoltam, húzok egy vonalat, itt az ideje, hogy visszaadjak valamit a közösségemnek és Istennek abból, amit kaptam. Ez a küldetés és a szakmai tudás átadása található a keresztény cigány szakkollégiumokban. A médiás korszakom lezárása után dolgoztam egy kisebb egyház közoktatási rendszerének integrált pedagógiai szakértőjeként, aztán amikor 2010-ben megalakult a Társadalmi Felzárkóztatásért Felelős Államtitkárság, akkor odamentem, a sajtóirodát vezettem. Másfél évvel később, amikor az államtitkárból miniszter lett, a miniszteri kabinetben a roma ügyekért felelős tanácsadó lettem mellette. Ez mind olyan tapasztalatokat és belelátást biztosított akár a roma szakkollégiumok létrehozásába, támogatásába, hogy a református egyház, amikor Debrecen után Budapesten a második kollégiumukat indítani akarták, megkeresett. Így kerültem munkásként is a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózathoz.

– A 2011-es szándéknyilatkozat szerint a szakkollégiumok célja a társadalmi, nemzeti és szociális kérdések iránti érzékenység növelése, a magyar-roma identitás megerősítése, a szakkollégium roma diákjai tanulmányi előmenetelének, nevelésének és személyiségfejlődésének támogatása, valamint a közösségi felelősségvállalás iránt elkötelezett, keresztény szellemiségű roma értelmiség megerősítésének elősegítése. Mint említette, kezdettől fogva ott bábáskodott a roma szakkollégiumok létrehozásánál. Hogyan fejlődött tovább a szakkollégiumi hálózat?

– Ott voltam a háttérben jó drukkerként, de egészen más csinálni és kigondolni, hogy miről szóljon. Menet közben alakul minden szakkollégium, valamennyinek kicsit más a jellege. Sok minden függ attól, ki vezet, mik az adottságok, mert csak úgy lehet önazonosnak lenni. Ugyan hálózat vagyunk, de minden szakkollégiumnak lehet – és jó esetben van is – saját külön hozzáadott értéke, a roma szakkollégiumok közös jellemzőin belül egyedi színfoltja.

Minden évben folyamatosan változunk, és minden évben úgy láttam, nagy lépést tettünk afelé, ami erről a műfajról bennem él. Idén, a hatodik évünkben különösen ez az érzésem, egyfajta kiteljesedéshez érkeztünk el. Azzal, hogy a kreativitással, a médiamódszertannal kezdtünk foglalkozni – és ez szeptembertől még inkább hangsúlyossá válik –, intézményvezetőként én is és a maga szakmai profiljával a szakkollégium is megérkeztünk egy fontos állomásra. Az útkeresés során sok próba, kísérletezés után most érünk rá, ez lesz a saját identitásunk.

A kezdetekhez képest fontos változás, hogy milyen receptek alapján indultunk el. Meg akartunk felelni a szakkollégiumokról alkotott képnek. Hétvégi frontális előadásokkal szakmai kérdésekben növelni a tudásbázist, jegyzeteléssel. Az egyetemi előadások után ez inkább megterhelő volt. A gyakorlat felülírta ezt, átalakult műhelyfoglalkozássá. Adott témában személyes találkozásokon és részvételen alapuló módszertan, közös zenélés, alkotás, a hétköznapiakon az órarendekhez igazodva a koraesti órákban. Így a fiataloknak lehetőségük van arra, hogy részt vegyenek egy-egy mestermentor vezette alkalmon. Létrehozunk, megvágunk egy tartalmat, képszerkesztő programmal elkészítünk egy meghívót, összeállítunk egy betlehemes műsort karácsonyra, portréfotókat készítünk, csendéletet rajzolunk. Tematikailag többféle műhelyalkalmat kínálunk. Van egy kreditszám, amit teljesíteni kell, de ebben rugalmasak vagyunk. Arra fektetjük a hangsúlyt, hogy jó színvonalon teljesítsenek. A félévenkénti tizenöt óra önkéntességet is rugalmasan végezhetnek. Fontosabb a méltányosság, mint az igazságosság gondolata. Az igazságosságból alapvetően merev szabályrendszer következik, a méltányosságban a fiatalnak az adottságait, lehetőségeit is figyelembe tudjuk venni.

– *Hogyan működik a médiamódszertan a gyakorlatban, és hogyan kapcsolódik a szakkollégiumi célokhoz?*

– A Dikh Televízióval partnerségben a RefoRom szakmai munkájával valósult meg az Első Országos Cigány Versmondó Verseny. Ebben a projektben részünkről erősebb a társadalmi felelősségvállalás, most nem a mi szakkollégistáink álltak a kamerák elé, hanem a gyakorlati munkát végeztük. Mi vágtuk meg a mobiltelefonnal felvett beküldött anyagokat, próbáltuk, legalább a feliratozást illetően egy séges minőségűre hozni. Létre kellett hozni ehhez a háttér-médiatárat, onnan belinkelni, promózni, mozgatni a folyamatot. Ez jó főpróba a szeptemberi kezdéshez. RefoRom tévéként is tudunk online

működni, és így elérhetjük a távolabbi társadalmi rétegeket, csoportokat – a cigányok nagy többségének ugyanis van okostelefonja. Fontos ebbe az irányba elmozdulni, mert akkora az igény a találkozásra, hogy bár szép számmal vannak a hálózaton belül egyetemet, főiskolát végzett, illetve végző cigány szakkollégisták, nem várható el tőlük, hogy egyetemi és szakkollégiumi feladataik, munkájuk mellett ezt mind ki tudják elégíteni. Nem lehetnek ott minden tanodában, minden általános iskolában, nem korrepetálhatnak mindenkit ők, nem találkozhatnak mindenkiel. Társadalmi felelősségvállalásukat erősítjük azonban már most, hogy amikor már diplomájuk, szaktudásuk lesz, amikor a pályájukon már hitelesek, megállták a helyüket a maguk jogán, tudjanak adni, és az természetes is legyen számukra. Amíg ide eljutnak, addig itt ezzel a műhelymunkával, média-módszertanos gyakorlattal, online módon, át tudják adni, amit már tudnak, és ez is választható például a félévenként előírt önkéntes munkaként. Sok helyre el tudnak jutni így, hírt adnak, és magukban is tudatosítják, hogyan jutottak el eddig, milyen víziójuk van a jövőjükéről, mintául szolgálhatnak másoknak. Ez a közösségi médián keresztül lehetséges.

Most már ilyen módon eljut a hírünk a vidéki iskolákba, hátrányos helyzetű fiatalokhoz. Hasonló módon is indultunk: a történelmi egyházaknál elég formabontó módon – de a református egyház zsinati vezetése elfogadta –, egy slam poetry rappes videóval töltük be magunkat egy kampány keretében. Itt el is dőlt, hogy mai hangon, frissen, bátran kell szólni, hogy a hangunk elérhesse a fiatalokat.

– *Milyen az együttműködés a Cigánymisszióval és a Zsinati Hivatallal?*

– A Cigánymisszióval és a Zsinati Hivatallal együttműködve jött létre a RefoRom. Ebben az épületben a Dunamelléki Református Egyházkerület lánykollégiuma működött, amit átadtak nekünk használatra, bérleti díjat sem kérve, ráadásul jelentős finanszírozási forrásokat biztosítanak számunkra. Ez egyházi részről komoly felelősségvállalás, ami nélkül nem tudnánk ilyen minőségű munkát végezni. Kezdetben EU-s pályázati forrásból mintaprojektként működtünk, aztán három éves állami pályázati forrásból. A Zsinati Hivatal kiegészíti a költségvetésünket, ezzel lehet biztosítani azt, hogy valóban otthon érezhetik magukat a kollégisták, ösztöndíjat kapnak. Így a túlterheléstől is meg tudjuk védeni őket, nem kell anyagi okokból túlvállalniuk magukat, nem kell szétforgácsolódniuk, a tanulmányaikra összpontosíthatnak.

– *A szakkollégium egyfajta biztosítékot jelent a már felsőoktatásba bejutottaknak, hogy el is tudják végezni az egyetemet, főiskolát és elindulhassanak a pályájukon? Van már az eredményekről visszajelzés?*

– Kezdetben valóban azt jelentette a szakkollégium, hogyha valaki oda bejutott, akkor megnyu-

godhatott a család, hogy diploma lesz a gyerek zsebében. Ma már ennél többet nyújtunk, ezt a célt már túlnőttük. Ma az a cél, hogy a tanulmányi és szakmai sikerek mellett emberileg is minőségükben is gazdagodva szerezzenek diplomát. A keresztény szakkollégiumok pozitív többlete emellett a hit, ami támogatja ennek az emberi, értékalapú kiteljesedését, és a közösségi szerepvállalást.

Az a tapasztalat, hogy a roma szakkollégiumokban végzők 90 százaléka a szakmájában dolgozik, el tud helyezkedni. Ez országosan is kiemelkedő arány, szakkollégistáink teljesítményével az elvárhatón és a kezdeti várakozáson felül sikeresek a roma szakkollégiumok.

– *Kik kerülhetnek be ide, és hányan vannak?*

– Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az optimális létszám a harminc körüli, ezzel a létszámmal tudunk jó színvonalon közösségként élni, a már itt lévőknek biztosítani azokat a körülményeket, amelyek a tanulmányaik elvégzéséhez szükségesek, hogy kiszámíthatóak legyenek az életlehetőségeik, megkapják azt a támogatást, amivel sikeresen diplomához juthatnak.

A felvételnél szempont, hogy a jelentkező alkalmas legyen egy ilyen szakmai közösség részévé válni, tiszta szándékkal és motivációval jöjjen. Ha ez megvan, az egyéb hátrányok hozzáerősödnek a kihívásokhoz. Kollégiumunk nem egyarcú, többféle szempontból is különféle az összetétel. Nemcsak cigányok, húsz százalékban nem cigány hátrányos helyzetűek is vannak köztünk. A cigányok is többféle családból, többféle háttérből jönnek, különböző egyetemekre járnak, nemcsak egy tudományterületről gyűlnek össze. A hagyományos szakkollégiumokhoz képest nagy többletlehetőség, hogy beszélgetéskor a különböző területekről érkezve az éppen adott témához a maguk emberi, társadalmi szakmai szűrőjén keresztül szólnak hozzá, így közösségként is sokkal tágabb kontextusban érthetnek meg egy-egy jelenséget, kérdéskört.

– *Hivatalosan hangzik a szándéknyilatkozatban célként megfogalmazott roma identitás megerősítése és a személyiségfejlődés támogatása. Hogyan történik ez?*

– A felvételikor látom a bizonytalanságot a fiatalok szemében, friss egyetemi polgárként a rémületet, hogyan lesznek képesek teljesíteni az egyetemen is és itt is. Fél év múlva már mást látok. Az első fél év választóvonal a cigány identitásukat illetően is. Amikor megérkeznek, néhányuknál ez nem jelent többet számukra annál, hogy tudják, cigányok, mert a szüleik azok. Etnikai identitásként hozzák magukkal a cigányságukat, és nem egyértelmű számukra, mit is kezdjenek vele. Olyan ez, mint amikor valaki Magyarországról külföldre megy, és ott kezd életet. Nem a magyarságával fog foglalkozni, hanem annak a társadalomnak akar a része lenni, ott akar karriert építeni, új életet kezdeni. Ugyanez van, amikor egyetemisták lesznek, elszakadnak a szülői háttér-

től, van egy lehetőség arra, hogy kitalálják magukat, minek szeretnék látni magukat tíz-tizenöt év múlva.

Ehhez kapcsolódóan jelenik meg az a dilemma, hogy mennyiben támogatja, vagy éppen nem támogatja őket az, hogy ők cigányként teszik ezt. Ha nem is tudatosan, de érzik, hogy ez egy megoldandó feladat, érthető a zavarodottság bennük. Megmutatkozik ez például olyan helyzetekben, hogy mit mondanak egyetemi csoporttársaiknak magukról: kollégista, szakkollégista vagy roma szakkollégista vagyok? Mindenkinél adunk lakhatást, ösztöndíjat, ez önmagában is sokat ér egy vidéki cigány fiatalnak. Itt pedig a kultúra oldaláról találkoznak a cigány identitással. A stigmatizált cigány identitást felülírja, átírja bennük a kultúrához köthető, érték alapú identitás. Nem az az identitás, ahogyan kívülről látnak minket, és emiatt aggódnom, szoronganom kell, hanem beépülnek azok a pozitív tartalmak, amikkel itt a kultúra oldaláról találkoznak és közösségként megélik. Már fél év után észlelhető az a változás, hogy a cigányságuk frusztráció és stigmatizált identitás helyett egyre inkább egy önképük részévé váló érték lesz bennük. Ettől függetlenül látják, hogyan néznek rájuk az emberek, de egyre inkább megerősödnek abban, hogy ez az előítéletes ember gyengesége, és nem a sajátjuk. Nagy lépés ez a személyiségfejlődésük terén, a lehető legtöbb, amit megkaphat egy ember. Ezért is vállaltam ezt a hivatást.

– *Hogyan kapta meg mindezt Ön személyesen, miként jutott el ide, és vált azzá az emberré, aki a munkásságáért kitüntetést kapott?*

– Bizonyos szempontból előnnyel indultam azzal, hogy állami gondozott voltam. Két éves koromig ott-hon nevelkedtem egy cigánytelepen, az egyik nővérem nevelt, a szüleim nem voltak jelen, ezért állami gondozásba kerültem. A szocialista emberképben mindenki egyforma volt, annak minden előnyével és hátrányával. Nem volt külön cigány kultúra, mindannyian állami gondozottak voltunk, nem volt lényeges, ki cigány, ki nem. Tudtam magamról, hogy az vagyok, láttam a Kék fényt, de alapvetően nem számított a cigányságom.

Amikor az 1996-os Ki mit tud?-on versmondó kategóriában döntőbe kerültem, észrevettem, hogy másoknak fontos, kétszeresen is többlettartalmat jelent, hogy István király monológiát, abortusz ellenes verset mondtam. Egyrészt az előadott művek miatt, másrészt hogy azt én, egy cigány fiú mondom. Ekkor elmozdult bennem valami, ráeszméltem arra, hogy ez jelent valamit. Addig a magyar kultúrába nőtem bele, a magyar és európai irodalomba, festészetbe. Kulturálisan magyar identitásom volt, emellett tudtam, hogy apám, anyám cigány, tehát én is az vagyok, de ez egy üres doboz volt, nem tudtam mit kezdeni vele. Ahogy a Ki mit tud? után a figyelem rám irányult, elkezdtek hívogatni cigány szervezetek, költők, hogy mondjak verset, felfedezték, hogy festek is, akkor táborkba, kiállításokra is elhívtak, cigány színházi kezdeményezések szerepekre hív-

tak, cigány eseményeken konferáltam. A cigány és magyar kultúra szimbiózisba került, egyensúlyba, és a két kultúra szétválaszthatatlanul összeforrott bennem.

Szeretném, hogy a szakkollégisták is megérthessék, átérzhessék és megélhessék ezt a kerekséget. Nem cigány is, magyar is, hanem ember. Itt a református szakkollégiumban az istengyermekségünk is hangsúlyt kap, ez a legerősebb összeforrasztó erő az identitáselemek között. Ha Isten előtt ugyanolyan módon állok meg, mint bárki a világon, és a szakmában is ugyanolyan jó vagyok, akkor azzal a természetességgel tudok bárki szemébe nézni, és együttműködni vele. Nem kell attól tartanom, hogy cigányként tízszer annyit kell teljesítenem, mint másnak. Sajnos van ebben igazság, de ártalmas, mert egy görcsöt eredményez, megbántottságot takar, nem szabadít fel, és ez a teljesítményből is visszavesz. A sérelmet, dühöt, bosszút is használhatjuk erőforrásként, de össze sem mérhető a szeretettel. Mikor a szeretet a hajtóerőnk, akkor olyan rakétákat gyújtunk be, amely szétfeszít minden belső és külső korlátot. Isten fiaiként és leányaiként határ a csillagos ég. A mennyei erőforrás a sivatagban is megtart.

– *Milyen további célok, tervek állnak még Ön előtt a szakkollégiumot, művészi pályáját és személyes életét illetően?*

– Az utóbbi években az előadóművészet, képzőművészet mellett inkább az írással, kulturális intézmények alapításának előkészítésével foglalkoztam. Annyi mindent csináltam már párhuzamosan. Eldöntöttem, hogy első helyre teszem a szakkollégiumot. Most már olyan módon tud majd működni, ahogyan megálmodtam, s még inkább élővé válik. Azt gondolom, most került a legjobb pályára azzal, hogy sok kiváló ember hozhatja be és oszthatja meg a maga többletét, és hogy szeptembertől a kreatív, élményalapú és cselekvésközpontú működésünket módszertanilag tovább gazdagítja és a médiatartalmak létrehozását támogató egyéni és közösségi munkafolyamatok szervezésének intézményi profilalkotóvá tétele. Felelősségvállalásom van abban, első számú hivatásomnak tekintem, hogy a roma szakkollégiumot értékteremtő közösségként működtessem az egyházzal.

Felvételiztem a teológia nappali tagozatára, ebbe is sok erőt, energiát kell majd befektetnem, de szerencsére a szakkollégiumban már a humán erőforrás és működés terén is sok minden adott, így jól tud majd működni a kettő egymás mellett. Hitelesség szempontjából fontos, hogy ne csak szabadúszó teológusként, hanem végzett lelkészként működjek, tehát előbb-utóbb református lelkész leszek. Az, hogy ez majd milyen utakat nyit meg, az majd akkor derül ki. Nyilván elsődlegesen a jelenlegi munkámat szeretném segíteni azzal, hogy református

intézményként személyemben intézményi lelkész vezesse a RefoRomot. Ez persze nem szükségszerű, de még kerekesebb lenne a szerepvállalásom. Fontos kép számomra kamaszkoromból, hogy majd amikor idősebb leszek, lelkileg szolgálom az embereket. Akkor még színész akartam lenni, nem egészen voltam rendben önmagammal, hogy ki is vagyok valójában, de most jutottam el oda, hogy a korai vízió a megvalósuláshoz érhet. Általában úgy épült az életem, hogy megvoltak a magam víziói, hiszek abban, hogy a lehetőségek, meg az ember életútja valahol eredendően össze vannak szálazva.

Ilyen vízió volt az is, hogy majd örökbe fogadok három gyereket, és most már két örökbefogadott gyerekünk van a feleségemmel, most zajlik a harmadik örökbefogadási folyamata. Abban hiszek, hogy a történetünket magunk írjuk, és mi vagyunk a felelősek azért, hogy ha egy álom megszületett bennünk, akkor mindent megtegyünk a valóra váltásáért. Igent kell mondani rá, amikor ott a lehetőség, beleállni és megtenni, ami rajtunk múlik, így tudunk majd békében meghalni. Nagy célokat tűztem ki magam elé, közben persze fontos, hogy ez ne súlyként nyomasszon. Én ezt örömmel teszem. A megváltottságom tudatában, nem kötelességből, vagy az utolsó ítélettől való félelemből, hanem hállal és szabadsággal a szívemben nézhetek szembe a kihívásokkal és fogadhatom Isten áldásait. Isten szabaddá tesz önmagunk gyarlóságainak szemben, felszabadít arra, hogy szabadon adhassuk tovább ránk áradó irgalmát, megbocsátó és inspiráló szeretetét. Hálás vagyok azért, hogy ehhez a Magyar Református Egyházban és munkatársaimban, partnereinkben és a családomban is útitársakra lelhettem. Társakkal könnyebbek a terhek és közösen a kihívásokkal együtt is örömmel gazdagon juthatunk el a célig. Közben pedig a szakkollégisták népes generációi és mi, az őket szolgálók is megtalálhatjuk magunkat úgy, amilyen értékesnek már megelőlegezve Isten megfestette lelki portréinkat gyönyörködve teremtett mesterművében.

– *Köszönöm a beszélgetést, és további eredményes munkát kívánunk!*

Balányi Klára